

D'idees proposades a debats compartits: 7 reptes per a l'educació social

Esther Gil Pasamontes

Anna Forés & Ana Novella, A. (coord.). *7 retos para la educación social. Reinventarse como profesional de lo social. Nuevos desafíos para la empleabilidad*. Barcelona, Gedisa, 2013.

La paraula «repte» té la virtut d'aconseguir generar un efecte crida sobre la nostra atenció. I és això el que aconseguix l'autoria d'aquest llibre, generar curiositat i expectatives al voltant d'un seguit de reptes que tenen un destinatari, l'educació social, en temps dinàmics, incerts i complexos. Uns moments en els quals: «Lo que antes era un proyecto para "toda la vida" hoy se ha convertido en un atributo del momento. Una vez diseñado, el futuro ya no es "para siempre", sino que necesita ser montado y desmontado continuamente» (Bauman, 2008, p.23-24). Uns moments que conviden a reinventar-se com a professionals d'allò social.

Freire destacava que era mitjançant la paraula, el treball, l'acció i la reflexió que es construïen les persones i no amb els silencis. Ens trobem davant d'una obra amb diverses veus, plena de coneixements i d'experiències que conflueixen en el marc d'unes converses sobre la realitat professional dels educadors i les educadores socials. Perquè és en el marc d'uns diàlegs amb professionals implicats en la formació de futurs educadors i educadores socials on es van teixir els fils conductors que guien la lectura d'aquesta obra. Uns fils que permeten conèixer i reconèixer quins són els reptes de l'educació social, convidant els àmbits acadèmics i

professionals a la conversa tot recollint-ne els fruits, de forma coral i polièdrica.

Així doncs, ens trobem amb veus que ens parlen en clau de pregunta, de competència, d'oportunitat, de narracions, d'arquitectura i disseny, d'humor, de reptes i d'identitats. Les paraules d'Eduard Sala, en el pròleg, transmeten una coherència tant directa, sense matisos i des d'una sinceritat tant contundent que deixen poc marge al comentari. Però sí al reconeixement d'unes paraules que exerceixen l'art de la pregunta sobre les funcions i responsabilitats de tots els agents que participen en les pràctiques del grau d'educació social. I que, a més, ens conviden a mirar-nos cap a dins, i a deixar-nos interpel·lar per aquells que tenen una mirada fresca, ingènua i esperançadora. Perquè tal i com destaca el mateix autor

de ello depende poder abordar nuestro papel como agentes de transformación de una realidad que puede ser construida, de una sociedad nueva.

Dels sabers dels educadors i les educadores socials ens parlen Conxita Vila i Montse Freixa, uns sabers en clau de competència. El recorregut que fan les autores parteix d'oferir un espai a la conceptualització del terme competència, passant per la identificació de les que posem en joc els educadors socials. I finalitzant en el reconeixement de les

pràctiques com un espai privilegiat que té l'alumnat per posar en acció tots els seus sabers adquirits gradualment, i que té el tutor/a per acompanyar-lo en el seu creixement com a professional d'allò social.

D'acompanyaments i supervisions ens il·lustren Núria Fabra i Sandra Costa en clau d'oportunitat. I és que, com comenten les autores, l'acompanyament comença pel reconeixement de l'altre i de les seves possibilitats cap a un propòsit, per aconseguir promoure inquietuds i generar canvis. Un creixement que té en la supervisió un espai per a la reflexió-acció, l'autoanàlisi i la formació. I on trobem l'oportunitat? La trobem en el fet que les autores ens ofereixen elements claus per abordar aquests conceptes en els espais de pràctiques, bo i aportant continguts, instruments i metodologies participatives.

De les paraules i les narracions ens parlen Lot Tortajada, Julio Zino i Marta Venceslao en un capítol on l'arquitectura a l'hora de narrar, de construir, pren un sentit diferent, un sentit educatiu. Els relats de vida ofereixen un ampli ventall de possibilitats que no podem obviar. Són eines educatives tant per l'educador com pels educands. Eines d'autorreflexió, pels educadors, sobre la pràctica educativa i la seva construcció. I pels educands perquè els reconeixem com a part important del procés educatiu i les seves veus i reflexions són pilars que contribueixen en aquesta arquitectura d'allò educatiu.

Es tracta d'una arquitectura que té en els dissenys dels projectes una de les seves materialitzacions. I és sobre la revisió, el disseny de projectes i la innovació que Artur Parcerisa i Jordi Usurriaga ens ofereixen una radiografia que permet visualitzar els elements claus en el desenvolupament de la competència de planificar i revisar projectes socioeducatius.

Perquè parlar de planificació i de disseny implica obrir interrogants: Què?, Per què? Qui?, Com?, Quan?, On? Amb qui?... I alhora mobilitzar i integrar sabers en marcs singulars, dinàmics, complexos i incerts, tot obrint espais per a la construcció reflexiva.

En aquestes mobilitzacions de sabers també juga un paper rellevant el sentit de l'humor i la gestió de l'estrès. Per Jesús Damià i Núria Pérez les potencialitats de l'humor en el dia a dia de l'educador social són innegables. Ja sigui perquè ajuda a la pròpia estabilitat emocional o cura personal del professional; perquè obre les portes a la creativitat; perquè ens permet donar respostes positives als altres davant d'un pessimisme instal·lat; perquè ens ajuda a comprendre la realitat des d'una mirada més agradable i, també, perquè ens ajuda a establir estils de relació socioeducativa diferents. Incorporar l'humor en el quefer de l'educador social se'ns planteja com una oportunitat d'encaixar els reptes des d'una mirada diferent i positiva.

En clau de reptes, Araceli Lázaro, Joseba Polanco i Anna Forés ens fan una reflexió al voltant de la teoria i la pràctica de l'ocupabilitat a l'educació social. El recorregut parteix de les arrels de la professió de l'educador social i la seva relació amb el desenvolupament de les polítiques públiques, fins arribar als nous perfils professionals, tot aturant-se en l'ofici de l'educador social i en la teoria i pràctica de la seva ocupabilitat. Termes com transparència, incorporació, col·laboració, coneixement, visibilitat i difusió juguen un paper destacat a l'hora d'abordar el repte de l'ocupabilitat de l'educador social. Una ocupabilitat que ha de ser flexible, emprenedora, diversificada i generadora de respostes a les noves demandes. En aquest nou escenari, esdevé necessari desenvolupar noves capacitats

relacionades amb la gestió empresarial i laboral.

Si anteriorment ens convidaven a aturar-nos en les arrels de l'educador social, Alfons Martinell i Ana María Novella reflexionen en clau d'identitat/s de l'educador social fent un recorregut al voltant de com s'han construït aquestes identitats fins l'actualitat. Un recorregut per l'activisme i la mobilització que avui i, amb l'escenari de desmantellament de les bases de la cohesió i l'estat del benestar, estan sent poc visibles. Tanmateix sembla que ens hem perdut en discursos com els recollits al film *Una noche en la ópera*:

Haga el favor de poner atención en la primera cláusula porque es muy importante. Dice que... la parte contratante de la primera parte será considerada como la parte contratante de la primera parte. ¿Qué tal, está muy bien, eh?...

Tal i com destaquen els autors

si la identitat professional de l'educador social va estar lligada a la implementació de les polítiques socials i la recuperació democràtica, no pot abandonar el seu rol davant la realitat actual. Intervenir sota principis de coresponsabilitat, de respecte cap a l'altre, de reflexió i formació continuada, esdevenen requisits bàsics en la construcció de la identitat professional de l'educador social.

Per finalitzar, cal destacar que ens trobem davant d'una obra que planteja un ventall de propostes orientades a encarar els diferents reptes que té, en aquests moments, l'educació social des d'un marc d'aprenentatge i diàleg. En definitiva, d'idees proposades a debats compartits.

Referències

Bauman, Z. (2007) *Los retos de la educación en la modernidad líquida*. Barcelona, Gedisa.

— (2008) *El arte de la vida. De la vida como obra de arte*. Barcelona, Paidós.

Freire, P. (2006) *Pedagogía de la Autonomía: Saberes Necesarios para la Práctica Educativa*. Madrid, Siglo XXI Editores.